

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Συνεδρίαση: 32/2-7-2003

ΘΕΜΑ 15^ο: Επανεξέταση του θέματος: «Έγκριση ή μη επανακήρυξης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ακινήτων για αρχαιολογικούς σκοπούς στο οικοδομικό τετράγωνο που περιβάλλεται από τις οδούς Αρδηττού, Κούτουλα, Θωμοπούλου, Κεφάλα, στο Μετς.

Εισηγήτρια: Νικολέτα Βαλάκου, Διευθύντρια Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ.

Η Πρόεδρος λαμβάνοντας το λόγο εξηγεί ότι, όπως πίθανώς θα θυμούνται τα μέλη του ΚΑΣ, το συγκεκριμένο θέμα έχει μεγάλη προϊστορία, αφού σε διάφορες χρονικές στιγμές έχει κηρυχθεί η απαλλοτρίωσή του, αλλά ποτέ δεν έχει συντελεσθεί λόγω του υψηλού τιμήματος, το οποίο το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων αδυνατεί να εξασφαλίσει. Αναφέρει επίσης ότι το εν λόγω θέμα είχε συζητηθεί από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο στη Συνεδρίαση του της 23ης Μαρτίου 2002, το οποίο είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της επανακήρυξης της απαλλοτρίωσης. Όμως το θέμα επανέρχεται στο Συμβούλιο, κατόπιν ένστασης των ιδιοκτητών, οι οποίοι με υπόμνημά τους προς τον κ. Υπουργό Πολιτισμού ζήτησαν την επανεξέταση του θέματος προκειμένου να παραστούν και να καταθέσουν τις απόψεις τους. Ο Υπουργός Πολιτισμού ζήτησε να επανέλθει το θέμα στο Συμβούλιο προκειμένου να ακουστεί και η άποψη των ιδιοκτητών. Εν τω μεταξύ μεσολάβησε η έκδοση του νέου Αρχαιολογικού Νόμου (3028/02 «Για την Προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς»), του οποίου οι σχετικές διατάξεις θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν στη νέα γνωμοδότηση.

Η Πρόεδρος συνεχίζει λέγοντας ότι το Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων εξέτασε το θέμα και γνωμοδότησε αρνητικά για την πρόταση χαρακτηρισμού ως μνημείων ερειπωμένων χτισμάτων στην εν λόγω περιοχή. Όμως στη σχετική γνωμοδότησή του, που έχει συμπεριληφθεί και στην απόφαση του Υπουργού, αναφέρεται ότι ούτως ή άλλως ο χώρος αυτός ελέγχεται από τις Υπηρεσίες του ΥΠΠΟ, εξαιτίας της γειτνιάσεως με πολύ σημαντικά μνημεία, την Ακρόπολη, το Ολυμπιείο και το Λόφο του Αρδηττού.

Η εισηγήτρια κ. Ν. Βαλάκου, Διευθύντρια Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, παίρνει το λόγο, επαναλαμβάνει πολύ συνοπτικά τα όσα ανέφερε και η Πρόεδρος και ζητά από την κ. Λ. Παρλαμά, Διευθύντρια της αρμόδιας Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, να παρουσιάσει το θέμα.

Η κ. Λ. Παρλαμά, Διευθύντρια της Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, στην χωρική αρμοδιότητα της οποίας ανήκει το εν λόγω ακίνητο, αναφέρει ότι θα παρουσιάσει ένα σύντομο ιστορικό της υπόθεσης διατυπώνοντας και την άποψη της Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων για αυτό το θέμα. Εξηγεί ότι πρόκειται για τον χώρο, που συναντά κανείς κατεβαίνοντας την σημερινή οδό Αρδηττού,

δίπλα στα σκαλοπάτια, όπου σώζεται ανάλημμα, ίσως και τμήμα του περιβόλου του ιερού της Αρτέμιδος Αγροτέρας με τον φυσικό βράχο και σειρά ερειπωμένων σπιτιών. Στο άκρο αυτού του χώρου, βρίσκεται η θέση του ιερού της Αρτέμιδος, το οποίο κατεστράφη από τον Βοεβόδα των Αθηνών, Χασεκί το 1778. Η ανασκαφή Τραυλού προ δεκαετιών έδειξε ότι αυτό που έχει περισωθεί από αυτό το ιερό είναι μόνο ορισμένα λαξεύματα από την Θεμελίωση. Υπενθυμίζει ότι στην περίοδο της δικτατορίας, στο χώρο του λόφου ο οποίος ήταν αδόμητος, έγινε η πρώτη βάρβαρη επέμβαση, με την ανέγερση μίας πολυκατοικίας ιδιοκτησίας κάποιου επωνύμου της έποχής. Τότε διαμορφώθηκε και η οδός Κούτουλα.

Διευκρινιστικά η κ. Παρλαμά αναφέρει ότι την πρώτη ανασκαφή στο χώρο την είχε κάνει ο Στάης, ο οποίος είχε διαπιστώσει ότι το ιερό της Αρτέμιδος Αγροτέρας δεν υπάρχει, πλην κάποιων λαξευμάτων. Ο Τραυλός επανήλθε γύρω στο '60 και στην ανασκαφή που διενήργησε αποκαλύφθηκε ένα σημαντικό χριστιανικό νεκροταφείο. Ο χώρος σήμερα σημαίνεται με πινακίδα, όπου σημειώνεται «θέση ιερού Αρτέμιδος Αγροτέρας».

Προσθέτει ότι οι διαμορφώσεις της δεκαετίας του '50-60 και η κατασκευή της οδού Αρδηττού, δημιούργησαν προβλήματα στο χώρο. Δεν είχαν όμως γίνει εκσκαφές όπως γίνεται σήμερα για την κατασκευή των σημερινών δρόμων. Η κ. Παρλαμά συνεχίζει λέγοντας ότι η αρμόδια Εφορεία πριν χρόνια θεώρησε ότι έπρεπε να κηρυχθεί απαλλοτριωτέο ολόκληρο το Ο.Τ., το οποίο περιβάλλεται από τις οδούς Κούτουλα, Κεφάλου (πίσω), Αρδηττού (μπροστά) και Θωμοπούλου. Όμως έληξε η προθεσμία της απαλλοτριώσεως, και ο χώρος επανακηρύχθηκε ως απαλλοτριωτέος. Το 1993-94 η αρμόδια Εφορεία έλαβε εντολή από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο να ξανασκάψει στην περιοχή. Άν και τότε η Εφορεία θεώρησε ότι η ανασκαφή δεν θα απέφερε κάτι νέο, εν τούτοις, η κ. Έφη Λυγκούρη, αρχαιολόγος της Γ' ΕΠΚΑ, διενήργησε την ζητηθείσα ανασκαφή, αλλά δεν βρήκε τίποτε περισσότερο. Μάλιστα αναγκάστηκε να σκάψει σε περιορισμένο χώρο διότι οι ιδιοκτήτες δεν επέτρεψαν να γίνει ανασκαφική έρευνα στα δικά τους οικόπεδα. Κατά τη διάρκεια της ανασκαφής υπήρξαν αντιδράσεις από έναν τοπικό σύλλογο τα μέλη του οποίου ενδιαφέρονται να μην χτιστεί αυτό το οικόπεδο όχι τόσο για την προστασία των αρχαίων, όσο για να μην περιορισθεί η θέα από δικά τους ακίνητα. Επισημαίνει ότι το κύριο επιχείρημα της Εφορείας από παλιά ήταν ότι πρόκειται για ένα σημείο που έχει σωθεί έστω και ένα μικρό δείγμα του φυσικού τοπίου της κοίτης του Ιλισσού. Το ιερό αυτό ήταν ένα φημισμένο παριλίσιο ιερό. Έγινε μια προσπάθεια να περιληφθεί στο πλαίσιο της Ενοποίησης, όμως η διέλευση του τραμ από εκεί απέκοψε οριστικά τη δυνατότητα, έστω και μελλοντικά, της όποιας ένταξης του χώρου αυτού στους χώρους της Ενοποίησης.

Η κ. Παρλαμά αναφέρει ότι η άποψη της Εφορείας είναι να μην χτιστεί η περιοχή. Τονίζει ότι είναι σύμφωνη με την εύρεση λύσεων, σύμφωνα με τις οποίες συνδυάζεται η ανέγερση οικοδομών αλλά και η ανάδειξη των αποκαλυφθέντων αρχαίων, αλλά μόνο στην περίπτωση που αυτά δεν βλάπτονται. Συμφωνεί ότι η τίμη της απαλλοτριώσης είναι υψηλή, αλλά θωρεί ότι εφόσον πρόκειται για εξαιρετικής σημασίας αρχαιολογικό χώρο, θα πρέπει να εξασφαλισθεί αυτό το ποσό. Επαναλαμβάνει ότι

πρόκειται για ένα χώρο που πραγματικά αξίζει να σωθεί, καθώς, αν απαλλοτριωθεί, μπορεί να καθαριστεί από τα υπάρχοντα ερείπια, να ξαναφανεί το νεκροταφείο, να φανούν τα όποια υπολείμματα του ιερού, και νά αναβαθμισθεί η περιοχή. Μάλιστα, προτείνει να συνδυαστεί με ένα μικρό πάρκο για να μπορούν γενικά οι κάτοικοι της περιοχής να έχουν θέα από τον Λυκαβηττό μέχρι την Ακρόπολη, το Ολυμπιείο, το Στάδιο και τον Εθνικό Κήπο. Η κ. Παρλαμά συνεχίζει λέγοντας ότι την προηγούμενη χρονιά, αμέσως μόλις έληξε η χρονική προθεσμία της Κηρύξεως της απαλλοτρίωσης οι ιδιοκτήτες, στους οποίους δεν είχε διαφύγει το γεγονός, κατέθεσαν αίτηση ανοικοδομήσεως. Τότε το θέμα προωθήθηκε εκ νέου στο ΚΑΣ ώστε να αντιμετωπισθεί το ζήτημα. Οι ιδιοκτήτες όμως θεώρησαν ότι έπρεπε να παρίστανται στη σχετική συνεδρίαση, πράγμα που δεν έγινε και γι' αυτό επαναλαμβάνεται σήμερα το θέμα. Ενημερωτικά αναφέρει ότι το θέμα αφορά στις ιδιοκτησίες Γιακουμάτου, Λιβανού, Λιβά, Φύσα και Ηλιάδη και συμπληρώνει ότι ο κ. Γιακουμάτος δεν έχει κάνει αίτηση ανοικοδομήσεως.

Η κ. Παρλαμά αναφέρει ότι έχει πληροφορηθεί ότι κάποια κυπριακή κατασκευαστική εταιρεία έχει αναλάβει να ανεγείρει εκεί ξενοδοχείο, και επαναλαμβάνει ότι η άποψη της Γ' ΕΠΚΑ είναι αρνητική.

Ο κ. Χ. Μπούρας ρωτά εάν θα μπορούσε το Συμβούλιο να θέσει περιορισμούς στο ύψος, στο μέγεθος και στη μορφή του κτηρίου σε περίπτωση που εδίδετο η σχετική άδεια.

Η κ. Παρλαμά εξηγεί ότι σε αυτή την περίπτωση δεν θα υπάρξει μόνο οπτική όχληση προς τα γύρω μνημεία, αλλά θα προκληθεί και άμεση βλάβη στις αρχαιότητες που έχουν αποκαλυφθεί εκεί.

Ο κ. Μπούρας ρωτά εάν οι ενδιαφερόμενοι γνωρίζουν τη σημασία του χώρου από αρχαιολογικής απόψεως, καθώς αυτό αποτελεί σοβαρό κριτήριο για την εξέλιξη της υπόθεσής τους. Θεωρεί ότι εφ' όσον παρίστανται είναι ευκαιρία να τους ενημερώσουν. Συμφωνεί με την κ. Παρλαμά ότι το θέμα δεν είναι αποκλειστικά αρχαιολογικό αλλά και περιβαλλοντικό και για αυτό καλό θα ήταν να αντιμετωπιστεί από κοινού με το Υπουργείο Περιβάλλοντος.

Ο κ. Θ. Θεοφανόπουλος συμφωνεί με την κ. Παρλαμά και τον κ. Μπούρα, λέγοντας ότι ανεξαρτήτως των συγκεκριμένων εγκειμένων αρχαιοτήτων, ο χώρος βρίσκεται εντός του αστικού ιστού, άρα το θέμα άπτεται και των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος.

Η κ. Παρλαμά αναφέρει ότι λίγο πιο πάνω από το εν λόγω ακίνητο το γωνιακό μπαρ έχει παραβεί την άδεια κατά δυο ορόφους, αλλά η Πολεοδομία δεν κάνει καμία παρέμβαση και η Αρχαιολογική Υπηρεσία δεν μπορεί να ασκήσει αστυνομικό έλεγχο. Επιπλέον κατασκευάσθηκε διπλή ταράτσα με προσκτίσματα, αν και υπήρχε αρνητική εισήγηση της Εφορείας.

Η Πρόεδρος αναφέρει ότι η ίδια, ο Γενικός Διευθυντής Αναστηλώσεων, Μουσείων και Τεχνικών Έργων, κ. Β. Χανδακάς, η κ. Ε. Λυγκούρη και ο κ. Μ. Μιχαηλίδης, επιβλέπων του έργου στο Καλλιμάρμαρο, προ ημερών είχαν επισκεφθεί την περιοχή του Αρδηττού και είδαν τα αντιαισθητικά προσκτίσματα του μπαρ που ακουμπούν σχεδόν στην μάνδρα του Αρδηττού.

Στο σημείο αυτό προσήλθαν ο κ. Ξωτήρης Αντωνίου, ο κ. Περικλής Λιβάς του Βασιλείου και ο κ. Περικλής Λιβάς του Δημητρίου.

Ο κ. Αντωνίου δηλώνει ότι είναι δικηγόρος και εκπροσωπεί την ιδιοκτησία Λιβά, την ιδιοκτησία Λιβανού και την ιδιοκτησία Φύσα. Προσθέτει ότι σε αυτό τον χώρο υπάρχουν άλλες δύο ιδιοκτησίες οι οποίες ανήκουν σε δυο εταιρείες, τις οποίες δεν εκπροσωπεί. Πρόκειται για τις ιδιοκτησίες 5 και 6, οι οποίες ανήκουν στις εταιρείες NTPΑΛΦΟ και ΝΙΑΛΚΟ αντίστοιχα.

Η κ. Παρλαμά παρατηρεί ότι η οικογένεια Λιβά είχε δύο ιδιοκτησίες παλαιότερα, οι οποίες τώρα έχουν ενοποιηθεί.

Ο κ. Αντωνίου προσθέτει ότι στην οικογένεια Λιβά ανήκει η ιδιοκτησία 3 και θέτει στη διάθεση του Συμβουλίου το τοπογραφικό, βάσει του οποίου προχώρησε η απαλλοτρίωση το 1995 και δείχνει τις εν λόγω ιδιοκτησίες.

Ο κ. Αντωνίου παραπονείται εκ μέρους των εντολέων του, για τη συμπεριφορά την οποία επέδειξαν ορισμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού, από του χρονικού σημείου που ήρθη η απαλλοτρίωση με την δημοσίευση της επιβεβαιωτικής απόφασης του Υπουργού Πολιτισμού και του Υφυπουργού Οικονομικών στο σχετικό ΦΕΚ μέχρι σήμερα που εισήχθη το θέμα στο ΚΑΣ. Διαμαρτύρεται ότι οι υπηρεσίες του Υπουργείου παρέβλεψαν ένα νόμιμο και δίκαιο αίτημα των εντολέων του να παρασταθούν στην συνεδρίαση του ΚΑΣ στις 27.3.2002 και να εκθέσουν τις απόψεις τους. Βέβαια, αποδίδει το γεγονός σε αβλεψία κάποιων υπηρεσιών του Υπουργείου και όχι σε σκόπιμη ενέργεια.

Ο κ. Αντωνίου συνεχίζει λέγοντας ότι γνωρίζοντας τη σοβαρότητα του θέματος, το οποίο δυστυχώς διαιωνίζεται από το 1964, είχε ήδη καταθέσει στις 27.2 του 2000 έγγραφο αίτημα στην Γραμματεία του ΚΑΣ, στο οποίο ζητούσε, όταν εισάγονταν το θέμα στο Συμβούλιο, να ειδοποιηθούν για να παραστούν στη σχετική συνεδρίαση για να καταθέσουν τις απόψεις τους, διότι από το έτος 1964 μέχρι σήμερα δεν εκλήθησαν ποτέ, παρ' ότι σε πολλές συνεδριάσεις του ΚΑΣ, όπως συνάγεται μέσα από τα πρακτικά, παρίσταντο άτομα άσχετα με την ιδιοκτησία.

Η Πρόεδρος συμφωνεί με τα λεγόμενα του κ. Αντωνίου και εξηγεί ότι ξαναγίνεται η διαδικασία προκειμένου να παραστούν οι ενδιαφερόμενοι.

Ο κ. Αντωνίου διαμαρτύρεται διότι παρά τις πολλές και επανειλημμένες αιτήσεις του προς τις Υπηρεσίες του ΥΠΠΟ, το θέμα εισήχθη στο ΚΑΣ μετά από σχετική προσφυγή του ίδιου στον Συνήγορο του Πολίτη. Προσθέτει ότι το σχετικό έγγραφο έχει κοινοποιηθεί στην Αρχαιολογική Υπηρεσία. Ακολούθως, το θέμα προωθήθηκε στο ΚΑΣ έπειτα από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη και όχι κατόπιν απλού αιτήματος των ενδιαφερομένων, οι οποίοι ήθελαν να ασκήσουν το κατοχυρωμένο δικαίωμά τους, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Συντάγματος.

Ο κ. Αντωνίου θεωρεί ότι το θέμα εστιάζεται στο γεγονός της συνεχούς και παράνομης δέσμευσης του εν λόγω ακινήτου από το 1964 μέχρι σήμερα. Μάλιστα το θέμα των ιδιοκτησιών Λιβά, Λιβανού και Φύσα έχει ήδη εισαχθεί στο ΚΑΣ και δύο φορές κηρύχθηκε απαλλοτριωπέο χωρίς ποτέ μέχρι σήμερα να έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες της απαλλοτρίωσης με την καταβολή της δικαστικώς προσδιορισθείσας αποζημίωσης, πάντοτε με υπαιτιότητα του Ελληνικού Δημοσίου.

Στη συνέχεια ο κ. Αντωνίου, αναφέρει ότι θα παραθέσει ορισμένα στοιχεία τα οποία δεν ελήφθησαν υπ' όψιν στην προηγούμενη σχετική

συνεδρίαση. Ένα καθοριστικό στοιχείο είναι η αξία του ακινήτου. Μετά την δημοσίευση στο ΦΕΚ της απόφασης του Υπουργού για την ολοκλήρωση της διαδικασίας άρσης της απαλλοτρίωσης του χώρου, καθώς δεν κατετέθη η αποζημίωση εμπρόθεσμα, εντός δεκαοκταμήνου, όπως προβλέπει το Σύνταγμα, ξεκίνησε από πλευράς των ιδιοκτητών μια προσπάθεια αξιοποίησης του ακινήτου. Ακολούθως, ο κ. Αντωνιάδης, έπειτα από εντολή των πελατών του ήρθε σε επαφή με δυο κατασκευαστικές εταιρείες, τη ΣΑΪΠΑΚΟ, κυπριακή εταιρεία με εργοληπτική δραστηριότητα στην Ελλάδα και την εταιρεία ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΤΗΡΙΩΝ Κ.ΜΠΕΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ & ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ. Αυτές οι επαφές έγιναν τον Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 2002. Οι προσφορές από τις δύο αυτές εταιρείες για τα 970 τ.μ. δηλαδή για την ιδιοκτησία Φύσα και Λιβά ήταν από μεν την εταιρεία ΜΠΕΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ 1.800.000.000 δρχ. τοις μετρητοίς και για την ιδιοκτησία του κ.Λιβανού ο οποίος δεν ήθελε να εκποιήσει το οικόπεδο, αλλά να του δοθεί αυτιπαροχή, προσφέρθηκε το ποσοστό αντιπαροχής 55%. Ή πρόσφορά από την ΣΑΪΠΑΚΟ ήταν 1.550. 000. 000 δρχ. για τις δύο ιδιοκτησίες και ποσοστό αντιπαροχής για την ιδιοκτησία Λιβανού 55%.

Είναι λοιπόν εύκολα αντιληπτό ότι πρόκειται περί σημαντικού περιουσιακού στοιχείου, το οποίο δυστυχώς οι ιδιοκτήτες επί 40 χρόνια δεν έχουν τη δυνατότητα να το αξιοποιήσουν. Εξηγεί ότι οι διαδικασίες δεν προχώρησαν από το '64 μέχρι σήμερα, όχι από υπαιτιότητα των ιδιοκτητών, αλλά λόγω υπαιτιότητας των δημόσιων υπηρεσιών.

Θέτει υπόψη του Συμβουλίου ορισμένα γεγονότα τα οποία συνάγονται από τα πρακτικά του Συμβουλίου από το 1964 μέχρι σήμερα. Ομολογεί ότι αναγκάστηκε, για να έχει μια εικόνα του αντικειμένου, να ζητήσει αντίγραφα των σχετικών πρακτικών.

Το θέμα των ακινήτων Λιβά, Λιβανού, Φύσα εισήχθη για πρώτη φορά στο ΚΑΣ το 1964, σύμφωνα με τα πρακτικά της συνεδρίασης στις 20.6.1964. Από τα πρακτικά του ΚΑΣ επιβεβαιώνονται τρία πράγματα:

- 1) Ότι ο ναός κατεστράφη ολοσχερώς το έτος 1778 από τον τότε Βοεβόδα των Αθηνών Χατσή Αλή Χασεκί για την ανέγερση τείχους πέριξ της πόλεως των Αθηνών.
- 2) Ότι τα ελάχιστα λείψανα του ναού που υπήρχε τότε είναι διαστάσεων 7,40 X 14,22, δηλαδή σύνολο 105,2 τ.μ. Τα 105,2 τ.μ. αντιστοιχούν στην ιδιοκτησία η οποία βρίσκεται στη γωνία Αρδηττού και Κούτουλα. Πρόκειται ιδιοκτησία με πρόσωψη 9,33 μ. και εμβαδόν 102 τ.μ. την οποία οι μέχρι σήμερα γνωμοδοτήσεις του ΚΑΣ ήθελαν να δεσμεύσουν.
- 3) Επιπλέον, επιβεβαιώνεται, βάσει των πρακτικών του '64, σύμφωνα με την ανασκαφή του Σκιά το 1897, ότι η ακριβής θέση του ιερού τοποθετείται στη συμβολή των οδών Κούτουλα και Αρδηττού, όπου υπάρχει βράχος με λαξεύματα. Επιπλέον, είναι χαρακτηριστική η έκθεση των τότε μελών του Συμβουλίου του ΚΑΣ, Νικολάου Πλάτωνος και του Φοίβου Σταυρόπουλου, στην οποία αναφέρονται τα εξής: «Λαβόντες γνώση της από 10.4.64 υποβληθείσης ημίν εκθέσεως ταυτίσεως της θέσεως του ιωνικού ναού της Δήμητρος παρά τον Ιλισσόν δηλούμεν ότι συμφωνόμενες απολύτως και άνευ επιφυλάξεως προς τας εν τη εκθέσει διατυπούμενες απόψεις, καθώς η θέση του Ιερού Ναού προσδιορίζεται στη γωνιά των οδών Αρδηττού και

Πολιτική
Κούτουλα παρά τη νέα λεωφόρο Ιλισσού και συνεχίζει περαιτέρω. Το ήμισυ σχεδόν των λειψάνων του ναού (προφανώς αυτά για τα οποία μιλούσε και ο Τραυλός) εξαφανίστηκαν, αφού απεκόπησαν υπό των διερχομένων οδών προβληματικό παραμένει αν υπό τας οικοδομάς διασώζονται εισέτι έστω και ολίγα λείψανα διθέντος ότι κατά τας μαρτυρίας των περιοίκων κατά την οικοδόμηση των οικιών εγένοντο εκβραχισμοί».

Το θέμα εισάγεται για δεύτερη φορά στο ΚΑΣ στις 7.7.64 και από τα σχετικά πρακτικά επιβεβαιώνεται πανηγυρικά η θέση του ναού. Μόνο ένα μέλος του Συμβουλίου διαφωνεί τοποθετώντας τη θέση του ναού κοντά στην Αγία Φωτεινή. Το ΚΑΣ γνωμοδοτεί να απαλλοτριωθεί το ακίνητο, να διαμορφωθεί αρχαιολογικός χώρος ελεύθερος και επισκέψιμος υπό την αίρεση μελέτης διαμόρφωσής του και πιθανής επέκτασης του τελικώς απαλλοτριωθεισομένου χώρου.

Στις 18 Ιανουαρίου του 1972 η οικογένεια Λιβά υποβάλλει, δια του κ. Μπέγκερ, πολιτικού μηχανικού, αίτηση για χορήγηση οικοδομής άδειας. Έπ' ευκαιρία αυτής της αιτήσεως εισάγεται ξανά το θέμα στο ΚΑΣ και κηρύσσεται όλο το Ο.Τ. απαλλοτριωτέο λόγω υπάρξεως στον συγκεκριμένο χώρο αναλήμματος του αρχαίου ιερού, το οποίο αναφέρεται από περιηγητές του παρελθόντος αιώνος.

Η αλήθεια όμως, κατά τη γνώμη του κ. Αντωνίου, είναι διαφορετική. Το 1972, όπως συνάγεται, από δημοσιεύματα εγκρίτων εφημερίδων της εποχής, όπως η «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ» της 7^{ης} Σεπτεμβρίου του 1974, η τότε σύζυγος του δικτάτορα Παπαδόπουλου αγόρασε το 1972 οροφοδιαμέρισμα και για να μην χάσει τη θέα προς την Ακρόπολη κηρύχθηκε όλο το συγκεκριμένο Ο.Τ. απαλλοτριωτέο. Ο κ. Αντωνίου θέτει στη διάθεση του Συμβουλίου τα σχετικά αποκόμματα.

Ο κ. Αντωνίου συνεχίζοντας θεωρεί ότι το τότε Συμβούλιο αυτοαναιρέθηκε με την επόμενη συνεδρίαση που ανακάλεσε την απόφαση της απαλλοτρίωσης ως μη επαρκώς αιτιολογημένη, σύμφωνα με τα πρακτικά του. Βεβαίως δεν υπόνοεί ότι το τότε Συμβούλιο παρεσύρθη, αλλά ότι από τα πρακτικά και από τα δημοσιεύματα της εποχής συνάγεται ότι αγοράσθηκε το συγκεκριμένο διαμέρισμα και κατόπιν τούτου ανακλήθηκε η απαλλοτρίωση.

Ο κ. Αντωνίου συνεχίζει λέγοντας ότι στις 13.4.93 εισάγεται εκ νέου στο Αρχαιολογικό Συμβούλιο το θέμα με εισηγήτρια την κ. Ρωμιοπούλου, η οποία αφού έκανε αναφορά στις διάφορες μεταβολές που υπέστη ο ναός, σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, κατέληξε στο γεγονός ότι ο ναός κατεστράφη το 1778. Παράλληλα εισηγήθηκε στο Συμβούλιο υπέρ της απαλλοτρίωσης ώστε να διαμορφωθεί πλέον ο χώρος ως χώρος γενικότερου πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Δηλαδή υπάρχει διάσταση γνώμης ως προς τον σκοπό της απαλλοτρίωσης. Άλλοτε το ΚΑΣ γνωμοδοτεί για την ανάδειξη του ιερού της Αρτέμιδος, άλλοτε για να διαμορφωθεί ως χώρος γενικότερου πολιτιστικού ενδιαφέροντος, άλλοτε για να διαμορφωθεί ως χώρος πρασίνου και άλλοτε ως χώρος ιστορικής αναφοράς. Όμως, κατά την άποψη του κ. Αντωνίου, στην περιοχή των Αθηνών, στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής όλοι οι χώροι έχουν ιστορική αναφορά και ιστορική μνήμη. Αυτό πάντως που είναι βεβαιωμένο πέραν πάσης αμφιβολίας, πράγμα που επιβεβαιώνεται από σχετικά έγγραφα, είναι το γεγονός ότι δεν σώζεται ναός στην συγκεκριμένη περιοχή.

Ο κ. Αντωνίου συνεχίζει λέγοντας ότι το 1994 ανετέθη στην Επιμελήτρια Αρχαιοτήτων την κ. Λυγκούρη να διενεργηθεί ανασκαφή στο συγκεκριμένο χώρο για να διαπιστωθούν εάν υπάρχουν ή όχι αρχαία. Η θέση της κ. Λυγκούρη ήταν η εξής: «Η πρόσφατη ανασκαφή στον διαθέσιμο χώρο απέδειξε αυτό που ήταν ήδη γνωστό, ότι δηλαδή έχουν εξαφανιστεί και τα ελάχιστα ίχνη αρχαίου ναού, τα οποία είχαν εντοπιστεί από τον Σκιά στα τέλη του περασμένου αιώνα εξαιτίας της ανεγέρσεως οικοδομών και την διάνοιξη της οδού Αρδηττού».

Μετά τις πιο πάνω διαπιστώσεις, η κ. Παρλαμά εισηγήθηκε τότε την απαλλοτρίωση των ακινήτων όχι για την προστασία και την ανάδειξη του ναού, αλλά γιατί τούτο αποτελεί τμήμα του κατ' εξοχήν τοπίου της πόλεως των Αθηνών και ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα σημεία μνήμης της κοίτης του Ιλισού. Στις 24.5.95, μετά τη διενέργεια από την Γ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ανασκαφών συνήλθε εκ νέου το ΚΑΣ, προκειμένου να αποφανθεί περί της απαλλοτρίωσεως ή όχι των ιδιοκτησιών. Στη συγκεκριμένη συνεδρίαση παρέστησαν όλοι εκτός από τους ιδιοκτήτες. Παρέστησαν ο Σύλλογος Αρδηττός, η Ένωση Πολιτών, εκπρόσωπος του ICOMOS και η εταιρεία Ελλήνων Σκηνοθετών.

Ο κ. Αντωνίου αναφέρει ότι όσα είχε πει ο κ. Σαβαλάνος στη συγκεκριμένη συνεδρίαση είναι αποκαλυπτικά. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι «Οι παριστάμενοι στη συγκεκριμένη συνεδρίαση του ΚΑΣ σκοπεύουν να ασκήσουν πίεση στο Συμβούλιο για την λήψη συγκεκριμένης απόφασης που θα είναι ευνοϊκή γι' αυτούς και όχι γιατί σέβονται την ιερότητα του χώρου. Σήμερα δεν υπάρχει ούτε Ιλισός, ούτε αρχαία, απλά επιχειρείται ένας εκβιασμός την προέλευση του οποίου νομίζω ότι εύκολα καταλαβαίνουμε.» Ο κ. Αντωνίου καταλήγει ότι παρά ταύτα το ΚΑΣ προχώρησε κατά πλειοψηφία στην γνωμοδότηση για απαλλοτρίωση όλου του Ο.Τ.

Κατά τον κ. Αντωνίου, είναι άξιον προσοχής το περιεχόμενο του από 1.3.99 έγγραφο της Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων προς το γραφείο της τότε Υπουργού με θέμα την σχετική επερώτηση της τότε βουλευτού του Συνασπισμού, κ. Μαρίας Δαμανάκη, στο οποίο αναφέρονται επί λέξει: «Η Εφορεία μας έχοντας υπόψη όλα τα στοιχεία των αρχαιολογικών ερευνών στο συγκεκριμένο χώρο, την ιστορία του τόπου καθώς και την πρόσφατη ανασκαφική έρευνα που διενεργήθηκε στους ελεύθερους χώρους του Ο.Τ., η οποία επιβεβαίωσε ότι έχουν εξαφανιστεί και τα ελάχιστα ίχνη ναού που είχαν εντοπιστεί από τον Α. Σκιά στα τέλη του περασμένου αιώνα, εισηγήθηκε την απαλλοτρίωση ολοκλήρου του Ο.Τ. ως τμήμα του κατ' εξοχήν ιστορικού τοπίου της πόλεως των Αθηνών και ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα σημεία της όχθης του Ιλισού και όχι για την ανάδειξη και συντήρηση του ναού».

Και ο κ. Αντωνίου συνεχίζει ότι «...είναι πλέον γνωστό ότι η καταστροφή του ναού προκλήθηκε το 1778 και ήταν σχεδόν ολοκληρωτική, ενώ τα ελάχιστα ίχνη της θεμελιώσεως του καταστράφηκαν κατά την κατασκευή της παλαιάς οδού Αρδηττού και από την ανέγερση κατοικιών με υπόγεια. Σήμερα σώζεται μόνο μικρό τμήμα του αναλημματικού τοίχου του ανδήρου πάνω στο οποίο χτίστηκε ο ναός και το οποίο διατηρείται στην νότια πλευρά της λεωφόρου Αρδηττού...»

Ο κ. Αντωνίου συνεχίζει λέγοντας ότι το έτος 1985 και με βάση τη σχετική γνωμοδότηση του ΚΑΣ για απαλλοτρίωση του ακινήτου ξεκίνησε

η διαδικασία απαλλοτριώσεως. Από την πλευρά των ενδιαφερομένων έγινε προσπάθεια να επισπευσθούν οι διαδικασίες και παρέστησαν σε όλες τις σχετικές δίκες. Η υπόθεση έφτασε στο Εφετείο, το οποίο όρισε τιμή μονάδος. Από της δημοσιεύσεως της αποφάσεως του Μονομελούς Πρωτοδικείου μέχρι τον καθορισμό οριστικής τιμής μονάδος παρήλθε 18μηνο. Δηλαδή το Δημόσιο είχε υποχρέωση να καταθέσει το ποσόν της απαλλοτρίωσης που επιδικάστηκε, μέχρι τις 18 Αυγούστου 2001, αλλά δεν το κατέθεσε. Ο κ. Αντωνίου προσθέτει ότι: «Δέκα μέρες προτού περάσει η προθεσμία για την άρση της απαλλοτρίωσης, έρχεται το ίδιο το Δημόσιο και χαρακτηρίζει τα υπάρχοντα κτίσματα ως ιστορικά μνημεία και αρχίζει ένας άλλος πλέον αγώνας αποχαρακτηρισμού των κτισμάτων.» Τελικά το θέμα έφτασε στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, το οποίο γνωμοδότησε ομόφωνα υπέρ του μη χαρακτηρισμού. Όλη αυτή η διαδικασία στοίχισε άλλα δύο χρόνια μέχρι να ληφθεί από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων η απόφαση ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις για να χαρακτηριστούν ως ιστορικά μνημεία.

Η Πρόεδρος αναφέρει ότι έχει στη διάθεσή της το υπόμνημα των ενδιαφερομένων προς τον Συνήγορο του Πολίτη όπου αναφέρονται τα εξής: «Λίγο πριν εκπνεύσει το διάστημα με το οποίο θα επανερχόταν εκ του νόμου η αυτοδίκαιη ανάκληση της απαλλοτρίωσης, δηλαδή στις 18.8.1999, η Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Τμήμα Νεωτέρων Μνημείων γνωμοδότησε στις 30.7.99 υπέρ του χαρακτηρισμού των κτισμάτων του Ο.Τ. ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων. Ωστόσο όπως αναφέρεται και κατωτέρω τα ανωτέρω χτίσματα είχαν κριθεί ήδη τελεσιδίκως ως επικίνδυνα και άμεσα κατεδαφιστέα».

Η Πρόεδρος αναφέρει ότι στις 6.12.99 το συγκεκριμένο θέμα εισάγεται στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων. Συνεχίζει διαβάζοντας το υπόμνημα του κ. Αντωνίου αναφερόμενή στο υπ' αριθμόν 31/99 πρακτικό του, σύμφωνα με το οποίο ανεβλήθη η έκδοση γνωμοδότησης με δέσμευση να επανεξετασθεί στις 13.1.2000, πράγμα το οποίο δεν έγινε. Εξετάστηκε εν τέλει στις 12.7.2001 και στις 25.1.2002 εκδόθηκε η Κοινή Υπουργική Απόφαση.

Ακολούθως ο κ. Αντωνίου θέτει υπόψη της Επιτροπής και ένα έγγραφο της τότε Υπουργού Πολιτισμού προς την Βουλή των Ελλήνων με το οποίο επιβεβαιώνεται ότι στο συγκεκριμένο χώρο δεν υπάρχει σήμερα ίχνος ναού.

Η κ. Παρλαμά επισημαίνει ότι είναι λάθος ο κ. Αντωνίου να θεωρεί ότι το μόνο ενδιαφέρον της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας είναι το ιερό της Αρτέμιδος.

Ο κ. Αντωνίου αναφέρει ότι εάν το Ελληνικό Δημόσιο θέλει το ακίνητο, να προχωρήσει τις διαδικασίες της απαλλοτρίωσης, να καταβάλλει την αποζημίωση και να πάρει το ακίνητο. Εάν δεν το θέλει, να το αποδεσμεύσει για να το αξιοποιήσουν οι ιδιοκτήτες. Θεωρεί αδιανόητο σε μια ευνομούμενη Πολιτεία να δεσμεύεται η ατομική ιδιοκτησία επί 40 χρόνια. Κατά τη γνώμη του η σωστή λύση από πλευράς δικαίου και ηθικής είναι αυτό το οποίο εισηγήθηκε η κ. Παρλαμά στην προηγούμενη σχετική συνεδρίαση, η οποία πρότεινε να απαλλοτριωθεί το κομμάτι αυτό που υποτίθεται ότι υπάρχουν σήμερα κάποια ίχνη του ναού, αυτό που είναι στην γωνία της οδού Αρδηττού και Κούτουλα, να απελευθερωθεί το

υπόλοιπο ακίνητο και να τεθούν περιορισμοί στους όρους δόμησης ώστε να μπορούν οι ιδιοκτήτες να αξιοποιήσουν την περιουσία τους.

Πληροφοριακά αναφέρει ότι η οικογένεια Φύσα κατάγεται από την Κύπρο και έχασε όλη της την περιουσία στην Κυρήνεια και αναφέρει ότι ο κ. Φύσας συχνά του λέει ότι έχασε στην Κύπρο την περιουσία του από τον Αττίλα, αλλά στην Ελλάδα χάνει την περιουσία του από την Ελληνική Δημοκρατία, εξαιτίας των γνωμοδοτήσεων των αρμοδίων οργάνων.

Η Πρόεδρος ρωτά εάν οι υπόλοιποι παριστάμενοι έχουν να προσθέσουν κάτι και αυτοί απαντούν ότι τους έχει καλύψει ο κ. Αντωνίου.

Ο κ. Αντωνίου πιστεύει ότι οι δεσμεύσεις στα ακίνητα, όταν εντοπίζονται αρχαιολογικά ευρήματα, πρέπει να είναι ισομερείς προς κάθε κατεύθυνση. Παρά ταύτα, αναφέρει, ότι το ακίνητο της Εθνικής Τράπεζας στην οδό Αιόλου και Σοφοκλέους έχει χτιστεί πάνω σε αρχαία. Σε αυτό το σημείο εντοπίζεται η περιοχή της αχαρνικής πύλης της οχύρωσης των Αθηνών και το ακίνητο αυτό έχει χτιστεί κυριολεκτικά πάνω στα αρχαία. Όμως στο Μέτσ, με την απλή υποψία, ότι εκεί κάποτε υπήρχε ένας ναός, γίνεται προσπάθεια να δεσμευθεί ένα ακίνητο και να στερηθεί από τους ιδιοκτήτες το δικαίωμα να το εκμεταλλευτούν.

Η κ. Παρλαμά εξηγεί ότι τα αρχαία που βρέθηκαν εκεί που κτίσθηκε το κτήριο της Εθνικής Τραπέζης, έχουν διατηρηθεί αλώβητα κάτω από το κτήριο. Επαναλαμβάνει ότι ο Αρδηττός και γενικά η περιοχή όπου υπήρχε το ιερό της Αρτέμιδος Αγροτέρας είναι ένας από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Αθήνας. Στην περιοχή αυτή περνούσε ο Ιλισσός και στις όχθες του υπήρχε σειρά ιερών, ένα από τα οποία είναι και αυτό της Αγροτέρας. Εκτός όμως από το εν λόγω ιερό, αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι τα αρχαία που υπάρχουν σ' αυτή την περιοχή, και τα οποία θα αποκαλυφθούν εάν ολοκληρωθεί η ανασκαφή. Διότι ακόμα και αν δοθεί έγκριση να κτισθεί ο χώρος, σύμφωνα με τον αρχαιολογικό νόμο, θα προηγηθεί ανασκαφή στην περιοχή, από τα αποτελέσματα της οποίας εξαρτάται η περαιτέρω τύχη του οικοπέδου. Και αν γίνει ανασκαφική έρευνα για παράδειγμα στην ιδιοκτησία Φύσα, θα βρεθεί η συνέχεια του βυζαντινού νεκροταφείου, θα βρεθεί τμήμα του περιβόλου του ιερού και ό,τι έχει απομείνει από την αρχαία όχθη του Ιλισσού. Και συνεχίζει ότι η Αρχαιολογική Υπηρεσία είναι υποχρεωμένη να προστατεύσει στο σύνολο του αυτό το ιστορικό τοπίο. Και αν δεν βρεθούν αρχαία και ανεγερθεί η οικοδομή, οι τιμές οι οποίες δόθηκαν δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, διότι υπολογίσθηκαν με την αξία που έχει ένα ακίνητο στην περιοχή χωρίς αρχαία.

Ο κ. Αντωνίου διαμαρτύρεται λέγοντας ότι παρέθεσε πραγματικά γεγονότα τα οποία βγαίνουν μέσα από τα πρακτικά του Συμβουλίου και εξέφρασε τη δικαιολογημένη αγανάκτηση των πολιτών οι οποίοι είχαν την τύχη ή την ατυχία να έχουν ένα ακίνητο στην περιοχή του Αρδηττού. Επιπλέον παρατηρεί ότι είναι λίγο αργά να ενδιαφερθεί τώρα το ΚΑΣ για τα αρχαία της περιοχής και για την αρχαία κοίτη του Ιλισσού, αφού δε σώζεται τίποτε από αυτά.

Η κ. Παρλαμά θεωρεί ότι ο κ. Αντωνίου προσβάλλει με τα λεγόμενά του το ΚΑΣ

Η Πρόεδρος παρακαλεί να σταματήσει ο διάλογος και να επανέλθουν στην ουσία του θέματος.

Η κ. Παρλαμά τονίζει ότι το Συμβούλιο γνωρίζει πολύ καλά την αρχαιολογική και ιστορική σημασία του χώρου. Επαναλαμβάνει ότι η ανασκαφή του 1994 δεν ολοκληρώθηκε. Έγινε μόνο μέσα στην κοίτη της παλιάς οδού Αρδηττού, διότι οι ιδιοκτήτες των γύρω οικοπέδων δεν επέτρεψαν στην εκπρόσωπο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, την κ. Λυγκούρη να εισέλθει και να διενεργήσει ανασκαφική έρευνα, αν και υπήρχε η σχετική οδηγία από το ΚΑΣ.

Ο κ. Αντωνίου διαβάζει έγγραφο της Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με ημερομηνία, Άθηνα 25 Νοεμβρίου 1994, αρ. πρωτ. Φ1/8 2613 και την υπογραφή της Προϊσταμένης, κ. Λ. Παρλαμά: «Η Εφορεία διενέργησε από τις 14 Σεπτεμβρίου την έρευνα αυτή, δια της επιμελήτριας των αρχαιοτήτων κ. Λυγκούρη, εκτενή αναφορά της οποίας επισυνάπτουμε. Όπως ήταν αναμενόμενο, η πρόσφατη ανασκαφή στον διαθέσιμο χώρο»

Σχετικά με το έγγραφο το οποίο διαβάζει ο κ. Αντωνίου, η κ. Παρλαμά εξηγεί ότι όταν έγραψε το εν λόγω έγγραφο δεν γνώριζε ότι η κ. Λυγκούρη υποχρεώθηκε να σκάψει στην παλιά ανασκαφή και να μην προχωρήσει και στα όμορα ανερεύνητα οικόπεδα, σύμφωνα με τις οδηγίες του ΚΑΣ.

Ο κ. Αντωνίου εξηγεί ότι ο υπόλοιπος χώρος καλύπτεται από ερειπωμένα κτίσματα τα οποία πρέπει να γκρεμιστούν.

Η κ. Παρλαμά διαφωνεί λέγοντας ότι δεν είναι ανάγκη να γκρεμιστούν τα κτίσματα. Ο χώρος μπορεί να καθαρισθεί και να γίνει η ανασκαφή.

Ο κ. Αντωνίου επισημαίνει ότι εάν υπάρχουν αρχαία και βέβαια θα αναδειχθούν. Άλλα δεν είναι σωστό να δεσμεύεται η περιουσία των πολιτών επί 40 χρόνια, χωρίς να προχωρά η διαδικασία απαλλοτρίωσης.

Η κ. Παρλαμά παραδέχεται ότι ο κ. Αντωνίου έχει δίκιο ως προς την χρόνια δέσμευση της ιδιωτικής περιουσίας και την άμεση ανάγκη καταβολής του τιμήματος της απαλλοτρίωσης, αλλά τονίζει ότι κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την ύπαρξη αρχαίων.

Ο κ. Αντωνίου παρατηρεί ότι για παράδειγμα η ιδιοκτησία Φύσα, όπου έχει βρεθεί τμήμα της όχθης του Ιλισσού, δεν θα σώσει τις αρχαιότητες και τα νεκροταφεία, εφόσον όλη η περιοχή του λόφου του Μετσ έχει οικοδομηθεί. Χαρακτηρίζει το ενδιαφέρον της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας για το συγκεκριμένο χώρο μάλλον όψιμο. Αναρωτιέται εάν είναι δυνατόν ο λόφος του Μετσ και του Αρδηττού που είναι οικοδομημένος, να διασωθεί εάν δεσμευθούν οι εν λόγω ιδιοκτησίες.

Η κ. Παρλαμά παρατηρεί ότι πολλές καταστροφές στις αρχαιότητες έγιναν στην δεκαετία του '60, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι σήμερα δεν πρέπει να προστατευθεί ό,τι απέμεινε.

Η Πρόεδρος εξηγεί ότι με βάση τα λεγόμενα του κ. Αντωνίου, οι ιδιοκτήτες δεν έχουν αντίρρηση με τη λύση της απαλλοτρίωσης.

Ο κ. Αντωνίου τονίζει ότι αυτό που επιδιώκει είναι να μην διαιωνίζεται αυτή η κατάσταση. Αυτό που επιθυμούν οι ιδιοκτήτες είναι να προχωρήσει το θέμα της απαλλοτρίωσης ή να αποδεσμευθεί το ακίνητο. Μάλιστα στις δύο τελευταίες σχετικές συνεδριάσεις του ΚΑΣ αντί να κληθούν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, παρέστησαν μόνο κάποιοι όψιμοι υποστηρικτές των αρχαίων μνημείων.

KAN

Σχετικά με τα λεγόμενα του κ. Αντωνίου, ο κ. Χανδακάς επαναλαμβάνει ότι υπήρξε αμέλεια και γι' αυτό τον λόγο επαναλαμβάνεται η Συνεδρίαση, στην οποία εκλήθησαν κανονικά οι ενδιαφερόμενοι.

Ο κ. Αντωνίου επικαλείται και πάλι τα λεγόμενα του κ. Σαβαλάνου, από τη Συνεδρίαση 24/1/1995 και τονίζει ότι σήμερα δεν υπάρχει πλέον ούτε Ιλισός, ούτε αρχαία, απλά επιχειρείται ένας εκβιασμός.

Η Πρόεδρος παρακαλεί τον κ. Αντωνίου να μην επαναλαμβάνει τα όσα είπε και προηγουμένως και εξηγεί ότι ο κ. Σαβαλάνος εξέφρασε τότε την άποψη του, το τότε Συμβούλιο τον άκουσε και γνωμοδότησε κατά πλειοψηφία υπέρ της απαλλοτριώσεως, πράγμα το οποίο άλλωστε υπαγορεύεται από τους κανόνες της λειτουργίας του.

Ο κ. Αντωνίου επισημαίνει ότι ο κ. Σαβαλάνος είχε νόμιμη ψήφο στο Συμβούλιο και η Πρόεδρος συμφωνεί εξηγώντας ότι το Συμβούλιο είναι ένα διεπιστημονικό όργανο το οποίο γνωμοδοτεί προς τον Υπουργό Πολιτισμού, οι δε γνωμοδοτήσεις του είναι είτε ομόφωνες είτε κατά πλειοψηφία.

Ο κ. Π. Λιβάς λαμβάνοντας το λόγο αναφέρει ότι λέγεται Περικλής Λιβάς του Βασιλείου και είναι ένας εκ των συνιδιοκτητών. Τονίζει ότι, αν και έως τώρα, δεν κατέστη δυνατό να αξιοποιήσει την ιδιοκτησία του, πληρώνει στην Εφορία κανονικά, γιατί όταν υποβάλει φορολογική δήλωση, η ιδιοκτησία του συμπίπτει να μην δεσμεύεται από την Αρχαιολογική Υπηρεσία, άρα φορολογείται κανονικά.

Ο κ. Π. Λιβάς λαμβάνοντας το λόγο αναφέρει ότι ονομάζεται Περικλής Λιβάς του Δημητρίου και είναι ένας εκ των συνιδιοκτητών.

Ο κ. Λ. Κολώνας ρωτά τον κ. Αντωνίου, ποια είναι η αντικειμενική αξία συνολικά και ο κ. Αντωνίου απαντά ότι δεν γνωρίζει τη σημερινή αντικειμενική αξία του χώρου, αλλά γνωρίζει ότι η εμπορική είναι τεράστια.

Ο κ. Κολώνας θεωρεί ότι δεν είναι δυνατόν να έχει εμπλακεί σε μια τόσο μεγάλη υπόθεση και να μην γνωρίζει την αντικειμενική αξία του χώρου αυτή την στιγμή.

Ο κ. Αντωνίου απαντά ότι το τετραγωνικό κόστιζε περίπου 400.000 δραχμές.

Ο κ. Κολώνας ρωτά τον κ. Αντωνίου, πόσα χρόνια χειρίζεται αυτή την υπόθεση και αυτός απαντά ότι ασχολείται με την υπόθεση από το 1995.

Ο κ. Κολώνας ρωτά τον κ. Αντωνίου, εφόσον ασχολείται με την υπόθεση από το '95 και εφόσον καταλογίζει στο ΚΑΣ σειρά παλινδρομήσεων και αβλεψιών, γιατί δεν προέβη παλαιότερα σε μηνύσεις.

Ο κ. Αντωνίου απαντά ότι αυτό είναι θέμα των ιδιοκτητών των ακινήτων.

Στο σημείο αυτό απεχώρησαν οι κκ. Σ. Αντωνίου, Π. Λιβάς και Π. Λιβάς

Η κ. Βαλάκου αναφέρει ότι η εισήγηση της Διεύθυνσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων είναι υπέρ της εμμονής στην προηγούμενη γνωμοδότηση, για την κήρυξη της απαλλοτριώσεως με την αιτιολογία της προστασίας του συγκεκριμένου αρχαιολογικού χώρου και της μελλοντικής ανάδειξης του. Δηλαδή μετά την απαλλοτρίωση θα υπάρχει η δυνατότητα της ανασκαφής, της αναδείξεως των υπολοίπων αρχαιοτήτων και της ανάδειξης του συγκεκριμένου αρχαιολογικού χώρου, σύμφωνα και με την επιστημονική πρόταση που έχει διατυπωθεί, από τις έρευνες που έχουν

γίνει από το τέλος του 19^{ου} αι. και σύμφωνα και με τη σχετική πρόταση της Εφορείας Αρχαιοτήτων, σε σχέση με την σημασία του χώρου και την σύνδεση του με τους σημαντικότατους αρχαιολογικούς χώρους της γύρω περιοχής.

Ο κ. Μπούρας ζητά από τον κ. Θεοφανόπουλο λεπτομέρειες για τις δυνατότητες από πλευράς γνωμοδοτήσεως του ΚΑΣ και Υπουργικής Αποφάσεως, περιορισμού ενός κτηρίου που θα μπορούσε ενδεχομένως να κτισθεί εκεί.

Ο κ. Θεοφανόπουλος απαντά ότι το πρόβλημα υπήρχε από το 1987 όταν είχε έρθει στο Υπουργείο.

Η κ. Παρλαμά προσθέτει ότι από την οδό Αρδηττού μέχρι πίσω το νεκροταφείο, υπάρχει περιορισμός υψών βάσει του διατάγματος του 1975, το οποίο έχει συνυπογράψει και ο Υπουργός Πολιτισμού.

Η κ. Παρλαμά θεωρεί ότι, οτιδήποτε κτισθεί εκεί, θα εξαρτηθεί από την ανασκαφή που θα προηγηθεί.

Ο κ. Μπούρας παρατηρεί ότι για να γίνει ανασκαφή θα πρέπει να δοθεί οικοδομική άδεια, πράγμα που οδηγεί σε φαύλο κύκλο.

~~Η κ. Παρλαμά θεωρεί ως μόνη λύση την απαλλοτρίωση, ώστε να καταστεί δυνατόν να κατεδαφιστούν τα υπάρχοντα ερειπωμένα κτίσματα και να ανασκαφεί ο υπόλοιπος χώρος.~~

Ο κ. Κριτζάς αναφέρει ότι όταν υπηρετούσε στη Γ' ΕΠΚΑ είχε δαπανήσει πολύ χρόνο για να ξεκαθαριστεί η ιδιοκτησιακή κατάσταση αυτών των οικοπέδων. Βέβαια και οι ιδιοκτήτες έχουν δίκιο καθώς τα λαϊπωρούνται 40 χρόνια. Τονίζει όμως ότι σε πολλές γκραβούρες φαίνεται ο ναός στον Ιλισσό, ο οποίος βέβαια κατεδαφίσθηκε, αλλά σώζονται ορισμένα μέλη του στο Μουσείο και πλέον ακόμα και αυτό το απλό λάξευμα πάνω στον βράχο είναι το τελευταίο σέβασμιο λείψανο αυτού του ναού. Τα ήδη υπάρχοντα ίχνη επαρκούν, αλλά αν γίνει η ανασκαφή του υπόλοιπου χώρου, θα υπάρξουν επιπλέον στοιχεία. Όμως τα ορατά αρχαία δεν είναι ο μοναδικός λόγος που οδηγεί στην απαλλοτρίωση. Στον περιβάλλοντα χώρο υπάρχουν σημαντικότατα μνημεία, αλλά έχουν κτισθεί τόσες πολυκατοικίες γύρω από το λόφο του Αρδηττού, που κοντεύει να είναι χαμηλότερος από το περιβάλλον του. Επομένως, ο συνδυασμός αρχαίων, πρασίνου και ιστορικής μνήμης του χώρου, αποτελούν βασικές αιτιολογίες για να προταθεί η κήρυξη της απαλλοτρίωσης. Άλλα όταν φτάνει η ώρα να κατατεθούν τα χρήματα προκύπτουν διάφορα προβλήματα από το ΤΑΠΑ, η απαλλοτρίωση δεν ολοκληρώνεται και έτσι διαιωνίζεται η ίδια κατάσταση. Θεωρεί ότι καλό θα ήταν να εξετάσουν το ενδεχόμενο συνεννόησης με το ΥΠΕΧΩΔΕ και το Δήμο. Ακόμη και οι περίοικοι θα πρέπει να συμβάλουν για να αποκτήσει ευταξία ο χώρος.

Ο κ. Η. Μαριολάκος συμφωνεί με την πρόταση της κ. Παρλαμά. Βέβαια παραμένει το ερώτημα πώς θα εξασφαλισθεί αυτό το ποσό, καθώς αυτή τη στιγμή δεν κοστίζει λιγότερο από 600 εκατομμύρια το στρέμμα.

Η Πρόεδρος παρατηρεί ότι το 1999 η τιμή ήταν 472.838.000 δρχ.

Ο κ. Μαριολάκος επισημαίνει ότι εν τω μεταξύ έχουν αυξηθεί οι αντικειμενικές αξίες και θεωρεί ότι πρέπει να δεχτούν την απαλλοτρίωση.

Η κ. Παρλαμά επαναλαμβάνει ότι, όπως γνωρίζει πολύ καλά το Συμβούλιο, η ίδια τίθεται υπέρ των κατά περίπτωση λύσεων, όπου μπορούν να συνυπάρξουν τα σύγχρόνα οικοδομήματα με τα αρχαία

κατάλοιπα. Σε αυτή όμως την περίπτωση δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί μία τέτοια λύση. Επισημαίνει ότι εάν απαλλοτριώθει ο χώρος και κατεδαφιστούν τα υπάρχοντα ερείπια, η ανασκαφή θα επεκταθεί, θα βρεθεί το υπόλοιπο νεκροταφείο και είναι πιθανόν να βρεθεί ένα ακόμη κτίσμα του ιερού της Αρτέμιδος.

Ο κ. Μπούρας παρατηρεί ότι η κ. Παρλαμά πρότεινε να βρεθούν φορείς να συμμετάσχουν στη δαπάνη για την απαλλοτρίωση του χώρου και αναρωτιέται ποιός θα αναλάβει να έρθει σε επαφή με αυτούς τους φορείς.

Η Πρόεδρος θεωρεί ότι οι αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠΠΟ θα πρέπει να στραφούν στο ΥΠΕΧΩΔΕ.

Από τη συζήτηση προκύπτει ότι τα μέλη του Συμβουλίου τίθενται υπέρ της απαλλοτρίωσης. Η Πρόεδρος προτείνει η γνωμοδότηση να συμπληρωθεί με τη δυνατότητα απ' ευθείας αγοράς αναγνωρίζοντας το δίκιο των ιδιοκτητών. Χαρακτηρίζει την υπόθεση γόρδιο δεσμό και για αυτό απαιτούνται δραστικές λύσεις. Συνεχίζει λέγοντας ότι εφόσον το Συμβούλιο γνωμοδοτήσει για την απευθείας αγορά, θα ενεργοποιηθεί η Επιτροπή Εκτίμησης, σύμφωνα με το οικείο άρθρο του νόμου προκειμένου να καταλήξει στο ποσό που θα απαιτηθεί. Βέβαια θα πρέπει να υπάρξει αποδοχή της τιμής από τους ιδιοκτήτες. Αν δεχτούν την απευθείας αγορά με το ποσόν που μπορεί το Ελληνικό Δημόσιο να διαθέσει, καλώς. Σε αντίθετη περίπτωση θα επιλεγεί η διαδικασία της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει εντολή από τον Υπουργό Πολιτισμού.

Το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο αφού έλαβε υπ' όψιν του τα ανωτέρω καθώς και τις διατάξεις του Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153/Α/28-6-2002) «Περί προστασίας των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», γνωμοδοτεί ομόφωνα υπέρ της απευθείας εξαγοράς ή απαλλοτρίωσης του συνόλου του οικοδομικού τετραγώνου που περιβάλλεται από τις οδούς Αρδηττού, Κούτουλα, Θωμοπούλου και Κεφάλου στο Μετς για τους παρακάτω λόγους:

- 1) Για την προστασία των εγκειμένων αρχαιοτήτων και του περιβάλλοντός τους, δεδομένου ότι στον χώρο αυτό διασώζεται το μοναδικό παριλίσιο τοπίο, με μικρό τμήμα του πρανούς της αρχαίας κοίτης του Ιλισού, τμήμα βράχου και αναλήμματος του παριλίσιου Ιερού της Αρτέμιδος Αγροτέρας και μέρος νεκροταφείου της ύστατης αρχαιότητας.
- 2) Προκειμένου να ανασκαφεί και ο υπόλοιπος χώρος του οικοδομικού τετραγώνου, μετά την κατεδαφιση των παλαιών οικιών και να ερευνηθεί η συνέχεια του νεκροταφείου και του ιερού, έτσι ώστε να προστατευτεί και αναδειχθεί ο μοναδικής ιστορικότητας αυτός τόπος, ο οποίος περιβάλλεται από σημαντικότατα αρχαία μνημεία και χώρους, όπως το Ολυμπιείο

και οι λόφοι Άγρας και Αρδηττού και συνυπάρχει με σύγχρονα
μνημεία αρχιτεκτονικής, όπως το Ζάππειο και το Καλλιμάρμαρο.

Η Πρόεδρος
Λίνα Μενδώνη

Η Γραμματέας
Ανθή Ντόβα

